

Coriovallum, een Romeins Landschap

Toelichting bij de historisch-geografische wandeling door Romeins Heerlen, L.Vankan april 2024

De leerdoelen van dit onderwijsleerpakket

Leerlingen leren om:

- Gericht te kijken naar het landschap
- Voorkennis over het Zuid-Limburgs landschap en de Romeinen te activeren
- Na te denken over mogelijkheden en beperkingen van het landschap van Coriovallum voor de Romeinen
- Geografische vragen te stellen en geografisch te denken
- Samen en zelfstandig te leren

De onderdelen van dit onderwijsleerpakket

- Inleidende informatie over doel en opzet van het pakket (5 pag. w. v. 1 voor leerlingen)
- Informatie over het thema van de wandeling: het landschap van Zuid-Limburg en de Romeinse cultuur in Zuid-Limburg. (10 pag.)
- Beschrijving van de wandeling met korte informatie over de 10 routepunten. Bij elk routepunt staan vragen voor leerlingen, in totaal 81 en de opdracht om zelf één vraag per routepunt te formuleren. Daarna volgen de antwoorden. (22 pag.)
- De evaluatie van het leerresultaat en het leerproces, voorzien van mogelijke verwerkingsopdrachten afkomstig uit Leren denken door aardrijkskunde. (9 pag.)
- Een begrippenlijst, literatuur en illustratieverantwoording. (3 pag.)

Teksten

De teksten over het landschap en de Romeinse cultuur in Zuid-Limburg, geven informatie over de belangrijkste kenmerken en processen. Ze bieden leerlingen een kennisbasis voor het samen verkennen van de ruimtelijke omgeving van het voormalige Coriovallum. Cursief gedrukte begrippen verwijzen naar de begrippenlijst waar een omschrijving te vinden is. Bij elk routepunt staat een tekst en een foto over de plek en achtergrondinformatie. Daarna volgen de vragen.

Vragen voor leerlingen

De vragen hebben betrekking op waarneembare verschijnselen op de routepunten. Ze richten de waarneming en bieden zo een gemeenschappelijke ervaringsbasis voor het gesprek tussen leerlingen. Doordat leerlingen actief nieuwe kennis moeten integreren met wat ze al weten, zijn ze beter in staat die kennis te onthouden en in een nieuwe context te gebruiken.

De vragen die bij de routepunten gesteld worden verbinden concrete waarnemingen met abstracte begrippen en met theorie. Daardoor wordt het makkelijker om dezelfde verschijnselen elders te herkennen. Zo zijn de steile hellingen ten oosten en ten westen van Coriovallum een deel van de asymmetrische dalen die ontstaan zijn in het postglaciaal. De drempel die door Heerlen loopt, blijkt een restant van een antiklinaal die ontstaan is door gebergtevorming. De afgespoelde löss wordt als colluvium en een grondstof voor de pottenbakkerijen.

De vragen dagen leerlingen uit om ruimtelijke en causale relaties te leggen. De opkomst van de aardewerkproductie in Coriovallum wordt verklaard door de aanwezigheid van grondstoffen, de ligging op een knooppunt van wegen en een periode van langdurige vrede. De ligging van de Romeinse thermen wordt verklaard door het knooppunt van heirwegen, de aanwezigheid van

stromend water en het hoogteverschil tussen de beken. Een van de gevolgen is de groei van Coriovallum door het aantrekken van centrale functies in handel en bestuur. Dat proces is te verklaren met de centrale plaatsen theorie. Het leggen van ruimtelijke en causale relaties is een essentiële vaardigheid bij het leren geografisch denken van leerlingen.

De vragen vormen de kennisbasis voor het zelf formuleren van geografische vragen bij de routepunten. Die eigen vragen kunnen, beschrijvend, verklarend, voorspellend of beoordelend zijn. Het stellen van vragen is een belangrijke vaardigheid die essentieel is in het leerproces. Door de eigen vragen van leerlingen te evalueren, leren ze betere vragen te stellen en krijgen ze meer inzicht en vaardigheid in het geografisch denken.

Afbeeldingen

Het onderwijsleerpakket bevat een groot aantal, heel verschillende afbeeldingen. Daardoor worden leerlingen vaardiger in het lezen en decoderen van uiteenlopende typen afbeeldingen. *De Natuurgetrouwe afbeeldingen* (22) richten en ondersteunen de waarneming van de routepunten en illustreren de betreffende verschijnselen en begrippen.

- Foto's
 - o Maquettes van de Romeinse thermen en van landsfort Herle
 - o Foto's van Romeinse voorwerpen
 - o Landschapsfoto's waaronder een panoramafoto van Heerlen
 - o Luchtfoto van de oude kern van Heerlen
 - o Foto van vestingtoren Xanten
- Tekeningen
 - o Romeinse thermen en van Villae rustica

De Structuurgetrouwe afbeeldingen (14) verwijzen naar begrippen in de teksten bij de routepunten door middel van toegevoegde beschrijving, signaturen en symbolen.

- Routekaart van de wandeling met routepunten
- Historische kaarten:
 - o Overzichtskaarten: Politieke kaart van het Romeinse rijk; Romeinse heirbanen
 - o Detailkaarten van Coriovallum met wegen en pottenbakkerijen
 - o Hoogtelijnenkaart met watervoorziening van Coriovallum
- Geomorfologische kaart van Heerlen
- Hoogtekaart van Heerlen
 - o Kaart met beken, plateaus en bekken
- Geologische kaarten
 - o Breuken en antiklinaal; Oermaas en Oerriijn
- Profiel van Heerlen met beken en breuken
- Blokdiagrammen
 - o Asymmetrisch dal; Antiklinaal met poelen

Kenmerken van dit onderwijsleerpakket

- 1. Evenwichtige leerinhoud**, zowel geografische kennis als probleemoplossende vaardigheden.
- 2. Didactische samenhang**, tussen de keuze van leeractiviteiten (samen waarnemen, vragen beantwoorden en vragen stellen) en de informatiedragers (werkelijkheid, teksten en beelden).
- 3. Consistente onderwijsvisie**, activerend onderwijs in de richtlijnen voor de uitvoering en bij de voorbereiding en de nabespreking.